

ר.ג.ו
ר.ח.ו

(מא) אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן. יגיד לך הכתוב: כי משה כשהבדיל ערי מקלט האלה בארץ בני גד ובני ראובן אמר לישראל דברי הברית שיזכיר בסמוך, ואע"פ שידע משה שלא יהיו ערים אלו קולטות עד שיבדלו שלש בארץ כנען, מכל מקום רצה להשתדל אפילו בחצי מצוה כדי להוסיף אותה על שאר מצותיו וצדקותיו אשר עשה¹⁸. ומכאן נלמוד התעוררות גדול בקיום המצות, וכאן נוכל להתבונן במעלות המצות ובכחם ובשכרם העצום כאשר יעשה אותן האדם על השלמות, ואפשר שנאמר כי לזה רמזו רז"ל במדרש שאמרו¹⁹: פסל לך²⁰, הפסולת שלך, משם נתעשר משה. באו לומר כי מן המצות שהן קלות בעיני האדם משם נתעשר משה, כלומר שעלה להשגה גדולה כי הוא העושר האמתי ואין צריך לומר באותן המצות שהן עיקר התורה ויסוד האמונה. מזרחא

לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו

ועוד כזה, כי כבר פירשו כמה שאמרו (שבת ק"א): משה שפיר קאמרת, כי תלמידי חכמים בכלל נקראים משה, והוא כי כבר פירשו כמה שאמרו (תענית ה'): יעקב לא מת (ויהי ח"א לו:), משה לא מת, והיינו כי נשמחם ונפשם לא נסתלקו למעלה, רק הם מתקשרים עם נשמות החיים להגין על הדור, וכיחוד משה נשמתו ונפשו תמיד נקשרת עם חכמי הדור ואדוקה בהם, ונפשו קשורה בנפשם, כי הוא מקור החכמה והמדע והתבונה בתורה, שהיא ממרום קדשו, אשר ה' יערה רוח ממרום על לומדי תורה, הוא למשה לבד, כי הוא עיקר הצינור המקבל חכמות אלהים, ועל ידו יושפעו לישראל להיות נשמתו כלולה בהם, וזהו מאמר חז"ל מתחילה ניתנה תורה למשה לבדו, והוא נהג טובת עין להנחיל לישראל, ולכך נקראת תורת משה, ולכך משה מתדבק בכל לומדי תורה לשמה, ולא עלתה נשמתו למעלה, רק תמיד רשרה דבוק עם נשמת צדיקים ותלמידי חכמים, וזהו (דברים לו ו) 'ולא ידע איש את קבורתו', כי הוא קבור בגולה עם כל חכמי הדור, ולכן כל תלמיד חכם נקרא משה.

(יערות דבש ח"א דרוש ח)

אין הקב"ה בשרה הבינתו אלא על חכם נבון וקדוש וכוונן סגסו וכו' נוד איתא סס אבר ר' יוחנן אין הקב"ה משה שכינתו אלא על נבון חכם עשיר וענין וכוונן משה, דעיקר הכל בענות תליא אלא שאין ניכר באדם חסר אלא באדם שלם כנבוכה חכמה ונעשר ואפ"ה הוא ענוותן, והיינו דכתיב ויבנה e א' אל יתהלל חכם בחכמתו נבון בכבודתו עשיר בעשרו, פ' אם יתהלל כשלא אלה הרי אינו עניו ולא יתעלו לו מעלות אלו, וכוונן וק"ל.

(חתם סופר דף לח.)

אמר רבי יוסי בר' חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו וכו' אלא פילפולא בעלמא

והנה הפלפול לכאורה צורך גדול הוא למי אשר לא יאמין את כל הנאמר בעל פה צריך להוציאו לו ע"י פלפול מקרא אלא שישראל הם מאמינים בני מאמינים ולא היו צריכים לזה כמ"ש הר"ן בשמעתין מקרא וגם כך יאמינו לעולם, ולא מסר להם הפלפול אלא מטובת עין, וישבחי בזה מדרש פ' וילך הן קרבו ימיך למות [בהן נחבשר משה שימות] הואיל ואמר והן לא יאמינו לי, והענין כי מרע"ה חי ק"כ שנים כתרומתו של עולם שהוא שית אלפי שני, והיינו כתרומת עין בינוני אחד מחמשים ואמנם היוותו טוב עין [כדדרשינן הכא הקרא טוב עין הוא יבורך על משה רבינו ע"ה] א"כ תרומתו אחד מארבעים והיה לו לחיות ק"ן שנים אלא הואיל ואמר והן לא יאמינו לי וחסד ישראל באינם מאמינים א"כ לפי דבריו הוצרך למסור להם פלפול התורה להאמין להם דברי תורה שבעל פה ולא מטובת עין ע"כ כלה זמנו סוף ק"כ שנה.

(חתם סופר דף לח.)

חסדים סערי בינה נבואו בעולם וכוונן נהנו לבשה חסד אחת

כשה זכה מתחילה לכל נ' שערי בינה, רק אחר כך כשחטאו ישראל ערב רב שקיבל, נעלם ממנו שער ה', וזה נספח לו (ו) 'לך רדי' שהיה מגולתך (נספח לב) וחוסר שער ה' כמניין לך, ועל כן אמרו חז"ל ר"ה טו: וירם ליה) בלשונם נ' שערי בינה ניתנו למשה חסר א', ולא אכרנון סיס שערי בינה ניתנו למשה, רק שמחילה ניתנו לו כל הנון, ואחר כך נחסר אחר על ידי העגל שעשו ישראל, ואחר כך בשעת פטירתו זכה לכל הנון שערי בינה, ועל כן נאמר ויבשר לו א' אל הו נביו נון בו, סיס בו שער ה' ונכנס ה' בסמוך, ונעשה משה אותיות נשמה, וירוע כי נשמה נבינה, גם זה מהרח"ו סס, והנה נודע דשער ה' כולל כולם, ועל כן רמז כתיבת לך על שער הנון, לך ראשי חיבות כולל לכולם.

(קהלת יעקב עין סס)